

Het havo-examen kunst algemeen 2018

Baileys-reclame

In 2013 maakte de Engelse choreograaf Benjamin Millepied in samenwerking met (de producent van) Baileys een speciale kerstreclame voor deze likeur, geïnspireerd op Tchaikovsky's *De Notenkraaker*. Hierin is het bekende verhaal van De Notenkraaker in een flitsend, hedendaags jasje gestoken.

De reclame vormde voor de examenmakers van het havo-examen kunst aanleiding om er een vraag aan te wijden, namelijk vraag 9, waarbij kandidaten in de reclame voorbeelden van verwijzingen naar *De Notenkraaker* moesten benoemen. Vervolgens werd hen gevraagd uit te leggen wat het voordeel is van een dergelijke verwijzing voor de makers van de Baileys-reclame.

Tijdens een van de examenbesprekingen bleek niet iedere docent gecharmeerd te zijn van deze bron in een examen. De reclame zou kandidaten mogelijk kunnen aanzetten tot drankgebruik. Ook de examenmakers hebben dit tijdens de constructie van het examen besproken. Inhoudelijke argumenten hebben er echter voor gezorgd om toch deze bron op te nemen in het examen. Millepied's korte film sloot namelijk goed aan op de inhoud van het examenblok waarin met name het negentiende-eeuwse romantische ballet *De Notenkraaker* werd behandeld. Daarnaast kon dankzij de reclame examenstof uit de syllabus getoetst worden, zoals 'reclame', (het spanningsveld tussen) 'hoge en lage' kunst en 'marktmechanismen'.

De resultaten

Dit jaar werden de vaardigheden van 7.042 eindexamenkandidaten getoetst aan de hand van de volgende vier blokken: een romantisch ballet, Afro-Amerikaanse muziek, sociaal-realistische beeldende kunst en Nederlandse komedie. Tijdens de landelijke examenbesprekingen in Utrecht, Tilburg, Amsterdam en Arnhem bleek het examen wisselend ontvangen te zijn. Hoewel een artikel op scholieren.com een aantal positieve reacties van leerlingen vastlegde, leken docenten over het algemeen minder enthousiast over het examen. Het examen zou bijvoorbeeld te veel 'geschiedenis' bevatten en te weinig beeldende kunst bevragen. Ook kwam er een groot aantal meldingen van docenten via de examenlijn binnen, met name over vraag 6, vraag 17 en vraag 23. Uiteindelijk leidde dat tot een aanvulling op het correctievoorschrift bij vraag 6.

Uit de Quickscan-vragen die dit jaar door 231 docenten na de examenafname werden beantwoord, bleek dat 57% van de docenten vond dat het examen voldoende aansloot bij het gegeven onderwijs en dat 27% van de docenten vond dat het examen onvoldoende aansloot bij het gegeven onderwijs. De lengte van het examen was volgens 74% van de docenten 'precies goed'. Het merendeel van de docenten (60%) vond het examen 'moeilijk' en 30% van de docenten vond het examen 'niet te moeilijk/niet te makkelijk'.

De toets- en itemanalyse liet zien dat het inderdaad een moeilijk examen was. Zo was bijvoorbeeld de gemiddelde p'-waarde (moeilijkheidsgraadⁱ) een .55,7. De behaalde scores resulteerden in een N-term van 1,3. Het gemiddeld percentage onvoldoende kwam daardoor uit op 19,5% en het gemiddeld cijfer op een 6,3.

In onderstaande tabel staan de gemiddelde p'-waarde (moeilijkheidsgraad) per kunstdiscipline. De tabel laat zien welke discipline de kandidaten het minst of het meest moeilijk vonden in dit examen.

gemiddelde p'-waarde per vakdiscipline	
algemeen (cultuurhistorie)	p'.55
Beeldende kunst	p'.53
dans	p'.56
drama	p'.59
muziek	p'.58

Het laatromantische ballet *De Notenkraker*

De Notenkraker

In het eerste blok werden vragen gesteld over het laatromantische ballet *De Notenkraker* uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Kandidaten beantwoordden vragen over de financiering van het ballet in Frankrijk en Rusland in de tweede helft van de negentiende eeuw. Ook moesten ze een verklaring geven voor de populariteit van caractère-dans vanuit de romantische belangstelling. Een van de meest discriminerende/onderscheidende vragen in dit blok ging over manieren waarop de sneeuwvlokken in het ballet *De Notenkraker* in dans zijn vormgegeven aan de hand van de elementen ruimte en kracht (vraag 4). Een andere discriminerende/onderscheidende vraag was vraag 5 waarin kandidaten moesten aangeven op welke drie manieren de muzikale motiefjes in het ballet het vallen van sneeuwvlokken lijken te suggereren. Dat veel leerlingen het lastig vonden om de dalende lijn of de snelle beweging te herkennen, blijkt uit de p'-waarde van .43. Vraag 6 leek

ogenschijnlijk eenvoudig, maar de p'-waarde van .51 laat zien dat weinig kandidaten de volle twee punten scoorden. Leerlingen noemden aan de hand van twee decorontwerpen twee aspecten van de vormgeving waarmee de illusie van ruimte wordt opgeroepen. Meldingen via de Examenlijn van het CvTE lieten zien dat leerlingen andere antwoorden gaven die ook correct waren, zoals 'afsnijding' en 'overlapping'. Een aanvulling op het correctievoorschrift was daarom nodig.

Afro-Amerikaanse volksmuziek

Porgy & Bess

Het tweede blok ging over Afro-Amerikaanse volksmuziek in de Verenigde Staten in de eerste helft van de twintigste eeuw. Het blok was met een p'-waarde van .51 het moeilijkste blok van het examen. Kandidaten vonden het lastig om redenen te bedenken waarom Whitemans experiment zowel zou kunnen slagen als falen (vraag 14 met een p'-waarde van .41). En waarom de werkwijze van Gershwin modernistisch genoemd kan worden, bleek eveneens geen eenvoudige opgave (vraag 15 met een p'-waarde van .37). Een vraag die zorgde voor een aantal klachten via de Examenlijn, was vraag 17. Docenten vonden het onduidelijk vanuit welk perspectief of standpunt leerlingen de vraag moesten beantwoorden. Aan leerlingen werd middels voor- en tegenargumentatie gevraagd of morele oordelen een rol mogen spelen bij de waardering van een kunstwerk. Een waardering (van een kunstwerk) is niet een opzichzelfstaand gegeven, maar wordt altijd door iemand of door een groep uitgesproken. Bij deze vraag is dat door het publiek en/of de kunstenaar. Het correctievoorschrift laat motivaties van het publiek en/of de kunstenaar zien waarom een kunstwerk wel of niet beoordeeld mag worden op morele gronden. Kandidaten konden vanuit beide standpunten de vraag juist beantwoorden. De vraag vergde goed leeswerk van de kandidaat. Uit de toets- en itemanalyse bleek dan ook dat vooral de sterke havist de vraag goed beantwoordde, en dat de vraag daardoor beschouwd kan worden als een goed discriminerende vraag.

Kunst voor het volk

Destructive Creation

In het derde blok stond socialistische kunst tijdens en na de Sovjettijd centraal. Kandidaten beantwoordden vragen over de manier waarop toegepaste kunst kon bijdragen aan het realiseren van de communistische staat en hoe je kunt zien dat de illustratie 'Machinedans' van Foregger geïnspireerd is op machines. In vraag 25 werd aan kandidaten gevraagd uit te leggen op welke manier de beschrijving van Destructive Creation gezien kan worden als een afrekening met het oude communistische regime, en als kritiek op de nieuwe samenleving na het communistische tijdperk. Dat Sovjethelden op deze manier getransformeerd worden tot oppervlakkige stripfiguren en dat de communistische ideologie slechts wordt ingewisseld voor de Amerikaanse ideologie, vonden kandidaten lastig te beantwoorden (zoals blijkt uit de p'-waarde .48). Echter vraag 26, waarin de beschrijving van Destructive Creation geplaatst wordt tegenover de negentiende-eeuwse kunstenaarsgroep de Peredvizhniki, wordt door veel kandidaten goed begrepen (p'-waarde .75). Een kort artikel over vraag 26 uit dit blok verscheen op [www.nu.nl](https://www.nu.nl/eindexamens/5279123/cito-bespreekt-vraag-26-havo-examen-kunst.html) na afname van het examen: <https://www.nu.nl/eindexamens/5279123/cito-bespreekt-vraag-26-havo-examen-kunst.html>

Nederlandse komedieseries op televisie tussen 1957 en 1970

Cast van 't Schaep met de vijf pooten

Het vierde en laatste blok van dit examen ging over *Pension Hommeles* en *'t Schaep met de vijf pooten*, twee series die tussen 1957 en 1970 op de Nederlandse televisie werden uitgezonden. Dit blok is met een p'-waarde van .60 het relatief makkelijkste blok van het examen. Kandidaten moesten bij vraag 27 iets zeggen over de televisie als mogelijke bedreiging of kans voor de cultuurparticipatie in de jaren 50. Ondanks dat cultuurparticipatie geen (centraal)examenstof is (en daarom werd toegelicht in een aparte tekst bij de vraag), begrepen kandidaten goed dat de televisie enerzijds een bedreiging kon zijn omdat mensen minder boeken zouden lezen, anderzijds een kans was om door middel van televisie juist cultuurspreiding te realiseren (p'-waarde .74). Kandidaten rondden het examen af met

vragen over de blikrichting van Kootje in *'t Schaep met de vijf pooten*, over het stemgebruik van Kootje en over de remake van *'t Schaep* als zijnde een postmodern fenomeen.

Het examen in 2019

De tijdsperiodes blijven ook voor het centraal examen havo 2019 gehandhaafd: cultuur van romantiek en realisme in de negentiende eeuw, cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw en massacultuur vanaf 1950.

Tot slot een verzoek: mocht u na de examenafname een vraag stellen bij de Examenlijn, wilt u dan zo vriendelijk zijn om een leerlingantwoord op te nemen in uw melding? U helpt ons als examenmakers daarmee zeer. Ik wens u een goed nieuw examenjaar toe.

Marieke Kraft, toetsdeskundige kunst algemeen havo, Cito

ⁱ p'-waarde: getal dat de moeilijkheidsgraad van een vraag aangeeft. Maximum: 1.00, minimum: .00. De p'-waarde wordt berekend door de gemiddelde score op een vraag te delen door de maximaal te behalen score op die vraag. Een p'-waarde boven .85 wijst op een (extreem) makkelijke vraag en een p'-waarde beneden .30 wijst op een (extreem) moeilijke vraag.